

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 148:

Forslag til lov om ændring af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(FremSAT 14/12 88).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Frank Jensen (S):

Det er jo ikke nogen hemmelighed, at den nuværende undervisnings- og forskningsminister både nu som minister og tidligere som ordfører for partiet Venstre har ønsket demokratistrukturen og autonomien på de højere uddannelsesinstitutioner knægtet til fordel for centralisering af magten og indflydelsen hos en stærk leder.

Igennem tiderne er der brugt mange forskellige midler og indgangsveje til at søge styrelsesloven ændret. Senest skete det ved ministerens lovforslag nr. L 146 af 29. januar 1986 om ændring af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner med bl.a. den indgangsvinkel, at man ønskede at indpasse aftagerrepræsentanter i universiteters og højere læreanstalters styrende organer på bekostning af det teknisk-administrative personales repræsentation. Det lovforslag blev afvist ved førstebehandlingen af et flertal bestående af Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre, altså de tre partier, der traditionelt har været værnet om demokratiet i den videregående uddannelsessektor.

I det lovforslag, vi har til behandling i dag, er indgangsvinklen, at der ved OECD-høringen og evalueringen af den danske forskningspolitik blev rettet kritik af de styrende organer og deres placering i de videregående uddannelser og også på forskningsinstitutionerne. Siden OECD-rapporten blev lavet, har vi set mange besynderlige fortolkninger af OECD's synspunkter fra undervisningsministerens side, men lad nu det ligge.

Ministeren har med formuleringerne i lovforslaget valgt en noget blødere indgangsvinkel

til dagens styrelseslovsdebat end tidligere, men sigtet med lovforslaget ligger helt fast fra ministerens side, når man ser ministerens redegørelse om de videregående uddannelser, vi lige har drøftet.

Ministerens ideologisk betingede kritik af styrelsesloven er den samme som tidligere. Ministeren tror fortsat, at institutionernes arbejdsgang og effektivitet ene og alene kan og skal styrkes gennem styrkelse af en leder.

Skal man virkelig gøre noget for universiteternes og de højere læreanstalters effektivitet, skal man overlade mere af det rutineprægede administrative arbejde til den professionelle administrative del på en institution, sådan at det bliver både lettere og mindre tidkrævende og mere interessant at sidde i de styrende organer. Men det kræver, at vi styrker institutionernes basisbevillinger, og at vi afskaffer det cigarkassesystem, som ministeren har opbygget omkring forskningsressourcerne til institutionerne, hvilket i øvrigt var et kritikpunkt i OECD-rapporten, hr. minister.

Vi skal effektivisere ansættelsessystemet på institutionerne. Læreanstalterne er i dag præget af et bedømmelsesraseri uden lige. Det er ikke noget, der vedrører styrelsesloven, men ene og alene stillingsstrukturen og ansættelses-cirkulærerne. Det er ikke det problem, ministeren har ønsket at tage fat på at løse, men ene og alene at få fremprovokeret endnu en af de mange og lange styrelseslovsdebatter.

Mere konkret om det lovforslag, vi i dag skal behandle, lovforslag nr. L 148, kan jeg meddele, at Socialdemokratiet mener og støtter, at vi skal have muligheder inden for alle systemer for at lave forsøg og eksperimenter og udvikle også inden for styrelseslovens område på de videregående uddannelsesinstitutioner.

Men ministeren skal ikke tage dette tilsagn som udtryk for, at Socialdemokratiet er indstillet på en mere omfattende ændring af styrelsesloven som foreslået af ministeren i folketings-samlingen 1989-90. Vi ønsker at fastholde medarbejder- og studenterdemokratiet på vores institutioner.

Når vi i dag kan give tilsagn om støtte til forsøgsarbejde, bygger det på, at forslag og initiativ skal komme fra institutionerne. Vi mener rent faktisk, at når det skal komme fra institutionerne, skal det komme fra institutionernes øverste organ, nemlig konsistorium. Vi mener,

[Frank Jensen]

at det er en farlig vej, hvis vi lader enkeltinstitutter tage initiativ til selvforvaltning og forsøg. Der skal være helhed i institutionernes strukturer.

Vi vil i udvalget sikre os, at vi ved udformningen af den endelige forsøgsparagraf ikke får gjort forsøgsarbejdet til et konfliktområde mellem grupperne på institutionerne og mellem institutterne.

Lovforslaget rummer en utrolig og usædvanlig vid bemyndigelse til en minister, nemlig at ministeren kan sætte stort set hele styrelsesloven ud af kraft, hvis ministeren får et lille praj om det fra en institution. Vi mener ikke, at den bemyndigelse skal ligge hos ministeren. Vi ønsker, at der skal oprettes et forsøgs- og evalueringssudvalg under Direktoratet for de Videregående Uddannelser, så vi eventuelt får et ordentligt grundlag at arbejde videre på i forhold til styrelsesloven. Vi mener, man skal oprette et sådant organ, som mere præcist kan sørge for, at der ikke bliver de ideologiske kæphest, som ministeren vil ride i forhold til de forslag, som kommer fra institutionerne.

Med det som udgangspunkt ser vi frem til et konstruktivt og godt udvalgsarbejde om lovforslag nr. L 148.

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne på Det Konservative Folkepartis vegne give fuld tilslutning til undervisningsministerens forslag om en ændring af styrelsesloven. Det er kun, set med vore øjne i hvert fald, en ganske lille ændring, der finder sted med det foreliggende lovforslag, idet det udelukkende giver undervisningsministeren mulighed for at godkende undtagelser fra lovens sædvanlige bestemmelser efter forslag fra de enkelte institutioner eller dele af institutioner.

Jeg kan i denne forbindelse undre mig over, hvad jeg i hvert fald opfatter som en modstrid i den socialdemokratiske ordførertale. Hr. Frank Jensen talte i første del af sit indlæg meget varmt for institutionernes selvstyre, for tro på demokratiet og alt, hvad der groede op nedefra, men bagefter sagde han, at han var utrolig betænkelig ved, at det blot var en minister, der kunne godkende et forsøg, der er groet op nedefra. De to ting kan jeg simpelt hen ikke få til at harmonere. Der skal et nævn til for at godkende det. Jamen hvis ministeren kun har mulighed for at sige ja, så er der vel ikke så meget

grund til denne mistro til demokratiet og det, der gror op nedefra?

Når vi tilslutter os det foreliggende lovforslag, er det selvfølgelig, fordi vi, ligesom jeg går ud fra alle andre ordførere i denne sal, har læst OECD-rapporten, der har en række kritiske bemærkninger om dansk forskning under styrelsesloven og den struktur, der er på universiteterne. Vi kan stort set tilslutte os alle de kritiske bemærkninger om strukturen og har også, som det formodentlig er alle i denne sal bekendt, gentagne gange været med til at forsøge at få den gældende styrelseslov ændret, men det har der indtil nu ikke været flertal for.

Der er tale om en meget beskeden ændring, som vi ved at en række af de højere læreanstalter ønsker sig. Jeg skal her fremhæve Odense Universitet, hvor det i deres blad umiddelbart efter årsfesten hed: Lad os starte et nyt oprør! Vi bør rive os fri af bureaukratiet og udråbe os selv som et friuniversitet! Denne mulighed synes jeg vi skal give Odense Universitet, hvis det ønsker det.

Jeg synes, det kunne være spændende, hvis vi på universiteter, højere læreanstalter, fakulteter, institutter og andre steder kunne se en række forsøg, som giver en anden styrelsesstruktur for de højere læreanstalter end den, vi kender i øjeblikket. Jeg tror også, det kunne løse op for en lang række af de blokeringer, skal vi sige af mere ideologisk art, der måske har været Folketingets partier imellem, når vi har diskuteret denne sag.

Vi kan altså fuldt ud tilslutte os ministerens lovforslag.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg tror, at enten har jeg udtrykt mig meget utydeligt, eller også har fru Eva Møller misforstået det, jeg sagde i min ordførertale. Vi tror nemlig også på selvstyret, på autonomien på universiteterne. Men når vi siger, at vi ønsker, at der skal oprettes et forsøgsråd på centralt plan, skyldes det, at efter det lovforslag, ministeren har fremsat, er det ministeren ene og alene, der har bemyndigelse til at sætte disse forsøg i kraft ude på institutionerne.

Vi kender ministerens indgangsvinkel til hele styrelseslovdebatten, som vi har haft gang på gang i den periode, ministeren har siddet her i

[Frank Jensen]

Folketinget, både som ordfører for Venstre og senere som minister. Det har været med den indgangsvinkel at få knægtet det teknisk-administrative personales og de studerendes demokratimuligheder.

Derfor ønsker vi ikke, at ministeren ene og alene skal have den bemyndigelse. Vi mener, at et uafhængigt organ, der kan se mere konstruktivt på de forslag, der kommer udefra og lokalt fra institutionerne, vil være bedst til at få et konstruktivt arbejde op at stå på dette område.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Da det udelukkende handler om, at ministeren kan sætte nogle forsøg i gang, som andre har foreslået, forstår jeg ikke hr. Frank Jensens frygt. Men jeg vil på den anden side sige, at med de stribevis af bemyndigelser, vi andre i sin tid gav socialdemokratiske ministre, ser jeg såmænd ikke nogen som helst grund til frygt ved, at vi giver en enkelt bemyndigelse eller to til de nuværende borgerlige ministre.

Rahbæk Møller (SF):

Frihed er jo en god ting. Frie universiteter lyder da også godt. SF vil da heller ikke vende sig imod, at universiteterne får mulighed for at eksperimentere med nye studieformer. Men før jeg går lidt mere i dybden med dette spørgsmål, vil jeg anføre nogle principielle betragtninger om styrelse og demokrati.

Det er karakteristisk, at denne regering og undervisnings- og forskningsministeren i tide og utide snakker om selvforvaltning. Men det er også karakteristisk, at den selv samme minister og de kræfter, han repræsenterer, gennem årene gang på gang har forsøgt at undergrave det mest omfattende stykke selvforvaltning, vort samfund bygger på. Det er indholdet i styrelsesloven: Den sikre selvforvaltning med inddragelse af alle berørte grupper.

Ifølge ministerens egen ideologi burde han være den ivrigste tilhænger af styrelsesloven. I stedet låner han øre til enhver, der kritiserer denne lov. Samtidig er han helt afvisende over for de forslag om demokratisering og selvforvaltning på andre undervisningsinstitutioner, som bl.a. SF har fremsat.

Derfor er jeg ikke i tvivl om ministerens hensigter med det lovforslag, vi her behandler.

Hensigterne er indlysende at begrænse demokratiet og selvforvaltningen.

Men alligevel: Vi er altså ikke modstandere af eksperimenter med andre styreformer. Der er vitterlig et problem med den lov, der nu har fungeret i 15 år. Og vi ser intet galt i, at institutioner får lov til at eksperimentere med andre former for styring. Vi tror i øvrigt, at mange ting kunne lade sig gøre inden for den nugældende lov. Jeg tror også, at institutionerne kunne lære meget bare ved at se på hinanden, for de styrer såmænd ikke ens fra institution til institution. Lad os bare få diskussionen derude.

Men det, der er centralt for os, er: Der må ikke i forbindelse med friuniversiteter ske nogen form for forringelse af demokratiet. Det vil sige, vi vender os imod, at én gruppe med tilslutning fra en enkelt fra de andre grupper kan jorde de andre grupper. Derfor mener vi, det ikke er tilstrækkeligt, at et flertal i konsistorium beder om, at der skal være friuniversitet. Det må være et flertal, i dette tilfælde i alle tre valggrupper. Det er det ene forbehold, vi har.

Det andet er det samme forbehold, som hr. Frank Jensen havde, nemlig det, at det er ministeren, der skal godkende disse forsøg. Vi har også frikommuneforsøg, og det er langt mere omfattende. Her hører man hver gang en lovgivningsproces. Her er det Folketinget, der skal godkende forsøg.

Men her er det altså ministeren alene, og det ser vi med nogen betænkelighed på, især hvis det er sådan, at ministeren kan sige både ja og nej. Så har vi en vis fornemmelse af, en vis formodning om, hvilke forsøg han vil sige ja til, og hvilke han vil sige nej til.

Nu fortolkede fru Eva Møller det jo således, at han kun kunne sige ja. Han kunne overhovedet ikke sige nej. Hvis det er tilfældet, er det selvfølgelig lidt anderledes. Sådan har jeg nu ikke læst lovteksten, men ministeren kan formodentlig oplyse, om det er sådan, den skal forstås.

Med disse forbehold kan vi give lovforslaget vores tilslutning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Fru Hanne Severinsen har anmodet om tilladelse til at tale fra sin plads. Det finder jeg der er god grund til at imødekomme.

Hanne Severinsen (V):

Jeg takker formanden.

[Hanne Severinsen]

Vi har jo tidligere haft debatter her i Folketinget, når det gælder styrelsesloven. Jeg synes, det er dejligt, at der i dag er en noget mere konstruktiv tone. Det, det gælder om, er at finde en måde at komme videre på.

Lige så svært det mange gange er at få den nuværende styrelseslov til at fungere, lige så svært er det at enes om en ny måde at udforme den på. Måske er det, fordi der slet ikke findes nogen model, som passer alle vegne. Forholdene er forskellige, personerne er forskellige. Derfor er det en god idé, at de forsøg, vi skal i gang med, udspringer af de berørte parter selv.

Vi har set, at der mange gange er gode muligheder for at få fantasi og nytænkning i gang, når vi siger, at der er den mulighed, at man selv kan udtænke nye styrelsesformer. Det har vi set vedrørende frikommunerne, og det er mit håb, at vi også her kan få hul på bylden, at vi kan få mulighed for nye styrelsesformer, som passer bedre til 1980'erne og 1990'erne.

I bemærkningerne til lovforslaget nævnes forskellige eksempler på, at der kan være behov for afvigelser fra styrelsesloven. Det kan f.eks. være, hvis et uddannelsesforløb gennemføres ved flere hovedområder eller i samarbejde mellem flere institutioner. Her kan det være en god idé at have et fælles styrende organ, og det kunne være en god idé, at det bliver på en anden måde.

Derfor er det også vigtigt, at én institution kan få dispensation, at det ikke behøver at være hele området. Det kan vi også se af de svar, der er indløbet. Det er tit i konsistorier, der er størst konservatisme, mens man ude omkring i de forskellige institutter måske godt kunne tænke sig en anden form for styre. Det tror jeg vi er nødt til at give dem mulighed for, hvis vi skal komme i gang.

Det gælder om, at vi forlader den konservatisme, som har præget mange af uddannelsesinstitutionernes syn på styrelsesloven, og at vi får begyndt på nye måder at indrette os på.

OECD-rapporten har været nævnt af flere ordførere som et eksempel på, at man også i udlandet mener, at vores styreformer ikke er helt hensigtsmæssige.

I Venstre er vi altså meget tilfredse med lovforslaget, og vi håber, at det får en let gang igennem udvalget.

Glistrup (FP):

Bemærkningerne til lovforslaget vrimler med positivt værdiladede formuleringer og udtryk, sådan at hvis det var det, det kom an på, så kvalificerede det ministeren til at klare næsten ethvert adgangs begrænsningskrav til en prokuretorsamen. Men det er jo ikke det, vi skal tage stilling til her i dag.

Vi må være klar over, at hvis der skulle ske den ulykke, at dette lovforslag blev vedtaget, så er det det, der kommer i Lovtidende. Det er ikke disse lyriske bemærkninger, men udelukkende lovteksten. Derfor skal vi her som altid tage stilling til, hvordan lovteksten er, og den er ærlig talt ikke så indviklet i dette tilfælde. Den går ud på, at der skal være to betingelser opfyldt: Vedkommende institution skal gå ind for ordningen, og derefter skal undervisningsministeren godkende den.

Det første problem i debatten i dag – både fra undervisningsministerens side og fra den konservative ordførers side – er nogenlunde, at vi har en enkelt odenseansk svanefjer engang fra eftersommeren, og det tror så undervisningsministeren og De Konservative giver en evigtvarende vidunderlig sommer.

Jeg tror ikke, man har ret i den bedømmelse. Al erfaring modsiger den. Det vil være disse onde kræfter, som næsten har mediemonopol på dette område, som vil udøve et institutionernes tyranni med hensyn til, hvad der vil kunne ske på dette felt, og derfor kan vi ikke forvente, at der kommer noget som helst godt på dette område fra institutionerne – i hvert fald slet ikke, at denne Odensefesttale skal være noget, som på nogen måde bliver det udslagsgivende.

Men så kommer den anden bremse på det, nemlig at undervisningsministeren skal give samtykke. All right, vi har vel en undervisningsminister i øjeblikket, der til en vis grad er de gode viljers mand, og derfor kan vi måske tro, at det ikke er så farligt at have i øjeblikket. Men der skal jo ikke megen fantasi til at forestille sig, at undervisningsministeren kommer til at hedde fru Jytte Andersen eller hr. Leif Hermann eller sådan noget, og så tør det nok siges, at der jo ikke står noget i ikrafttrædelsesparagraffen om, at denne lov træder ud af kraft, når undervisningsministeren forlader sit ministerium og vi får en anden minister. Alene det viser jo, at forslaget er aldeles umuligt.

[Glistrup]

Når man så ser på, hvordan disse ting vil komme til at fungere, så er det altså, at kræfterne, som det så smukt er sagt, skal gro op ude i den danske muld, og så skal man se, hvad der nu kommer ind i det. Altså Danmark er et lidet land, et lidet, fattigt land, står der vist endda, som Poul Møller – altså den rigtige Poul Møller – sagde i sin tid. Derfor er situationen faktisk den, at vi ikke skal have noget om, at der gror noget op i Odense, og noget gror op i Ålborg, og noget gror op i Roskilde osv., og så skal man bare lade det alt sammen udfolde sig.

Der er brug for en meget streng, sammenhængende universitetsstyring i dette lille, fattige land fra oven af, fra Undervisningsministeriets side, fra Folketingets side, så man får placentingene sådan, som vi vil have vores uddannelse på psykiaterområdet, vores uddannelse på ingeniørområdet osv. Vi har ikke råd til denne pluralisme, hvor man bare jokker rundt og har nogle gode ideer på Kvægtorvet, eller hvad nu lokaliteterne hedderovre i Odense, og nogle andre gode ideer på Budolfi Plads, eller hvad det hedder deroppe i det nordjyske, og så skal det simpelt hen mere eller mindre tilpasses hinanden som ganske og aldeles umage par.

Derfor er dette lovforslag fejltænkt i alle sine udformninger, og der er faktisk intet godt at sige om det. Det er helt oplagt, at det er et forslag, som Folketinget, hvis det vil gøre det danske samfund noget godt, skal stemme nej til, så derfor imødeser jeg som de tidligere ordførere, at det får en let gang gennem Tinget og bliver vedtaget med et stort flertal. Sådan plejer det jo at gå, når der kommer dårlige forslag fra en regerings side, så det bliver nok vedtaget. Men i hvert fald bliver det med Fremskridtspartiets nejstemmer.

Elisabeth Arnold (RV):

Undervisningsministeren sagde i sin festtale – for nu at citere flere festtaler i dag – ved Århus Universitets årsfest, at det var jo ikke sikkert, at et stort universitet skulle styres efter samme retningslinier som en lille tandlægehøjskole. Det synes jeg er et rigtigt synspunkt, og derfor ønsker vi fra radikal side naturligvis dette lovforslag om mulighed for at gennemføre forsøg på området med friuniversiteter, friinstitutioner osv. velkommen.

Forsøg er godt, forsøg kan bane nye veje, forsøg giver muligheder for at udfolde fantasien.

En enkelt ting kan jeg måske bebrejde ikke alene undervisningsministeren, men også nogle af de tidligere ordførere, nemlig at man tager så forfærdelig meget udgangspunkt i den OECD-rapport, som er kommet. Jeg synes, vi skal være forsigtige med at sige, at bare fordi der kommer et eller andet muligvis kompetent organ udefra og fortæller, at i Danmark styrer vi tingene forkert og styrer dem anderledes, end de gør i deres lande, så får det os til at ændre vores forhold. Det bør det ikke. Det, der bør få os til at ændre vores forhold, er de ønsker, der kommer fra institutionerne selv, og som vi i øvrigt selv synes det kunne være spændende at se frugterne af. Der er ikke stor afstand mellem forsøgene på frikommuneområdet og de forsøg, som man nu lægger op til på de højere uddannelser, og jeg synes, vi skal gøre det for deres egen skyld og se, om vi derigennem kan få noget inspiration til nogle bedre styreformer på de videregående uddannelser.

Derfor synes jeg ikke, man så meget skal tage udgangspunkt i OECD-rapporten. Det er ikke sikkert, at de forsøg, der kommer, absolut vil give sig udtryk i mere effektive styreformer. De kan måske også give sig udtryk i nogle vildskud, så vi bliver nødt til bagefter at sige: Nej, det var altså ikke det, der var meningen.

Jeg har fantasi til at forestille mig, at der kan komme nogle problemer, hvis man nu tænker sig et universitet med 4-5 fakulteter, hvor der inden for disse fakulteter er nogle forskellige institutter, som hver for sig ønsker at have deres egne friuniversitetsinstitutforsøg at køre efter. Efter lovforslagets bemærkninger skal man ikke have sådanne forsøg godkendt af konsistorium, men konsistorium skal blot kommentere forslaget, og jeg kan forestille mig det kaos eller den munterhed, der kan blive på universitetet, når man har institutter og fakulteter, som er styret på en 7-8 forskellige måder. Det kan blive meget svært for universitetets ledelse at overskue, hvad det egentlig er, man har sat i gang.

Derfor tror jeg, at vi under udvalgsarbejdet skal diskutere, om ikke vi har behov for at få nogle spilleregler, og jeg vil med det samme sige, at muligheden for at nedsætte et udvalg eller et koordinerende organ nok ikke er nogen særlig farbar vej. Men vi skal i hvert fald diskutere nogle spilleregler og tale om varigheden af forsøgene, en evalueringsfase, hvilke demokratiske principper der ubetinget skal gælde, uan-

[Elisabeth Arnold]

set hvilke forsøg vi sætter i gang, osv. osv. Det skal vi selvfølgelig tage op i udvalgsarbejdet.

Men jeg ser ingen grund til, at vi bremser dette forslag, det er et godt og spændende forslag, som vi fra radikal side gerne vil medvirke til at gennemføre hurtigt.

Bente Juncker (CD):

Jeg skal henvise til det, jeg sagde under den forrige debat vedrørende styrelsesloven, og opfordre ministeren til at komme med en omfattende ændring af styrelsesloven. Det skal ikke skorte på CD's interesse.

Der har været talt meget om bemyndigelsen i dette lovforslag, og jeg vil da sige, at jeg har stor tiltro til vores undervisningsminister. Jeg har tiltro til, at han vil forvalte denne bemyndigelse efter de rimelige kriterier, som der skal lægges vægt på. Men det, der bekymrer mig, er, at der står, at loven skal træde i kraft i 1989, men der er ingen åremålsbegrænsning på. Nu ved vi, hvad vi siger ja til, fordi vi kender undervisningsministeren, men der kunne jo også ske udskiftninger på den post. Det mener jeg kunne være katastrofalt, hvis der skal godkendes nogle forsøg.

Angående disse forsøg vil jeg sige, at det vel ikke er anderledes, end at vi udmærket kunne se på dem i Uddannelsesudvalget. Der er vel ikke noget i vejen for, at vi kunne få forsøgene forelagt og se et bredt udsnit af dem og se, hvem det er, der søger, og om der i det hele taget er nogen, der vil benytte sig af dette her.

Med disse bemærkninger skal jeg meddele, at vi kan stemme for lovforslaget.

Lysholm Christensen (KRF):

Vi kan i Kristeligt Folkeparti tilslutte os tankerne i ministerens lovforslag nr. L 148. Tanken om friuniversiteter, frifakulteter og friinstitutter finder vi tillokkende, først og fremmest fordi den kan indebære mulighed for en højere grad af fleksibilitet i styringen.

Forslaget indebærer, at ministeren kan iværksætte forsøg på trods af en eventuelt negativ indstilling fra konsistorium. Det kan selvfølgelig føre til problemer lokalt, men er der tale om konstruktive forsøg, så bør man efter vor mening være rede til at betale den pris.

Forsøg med nye styreformere bør fremmes, især hvis de kan føre til bedre stabilitet i bevil-

lingerne til institutionerne og en højere grad af selvstændighed i planlægningen.

Så er der et særligt problem i forbindelse med det videnskabelige personale, som har påtaget sig administrative opgaver. Vi mener, at der bør indføres nogle ordninger, som kan aflaste denne gruppe. Det er således, at mange forskere efter den nuværende ordning tvinges til måske at bruge op mod halvdelen af arbejdstiden til administration. Vi finder, at det er for lidt attraktivt at påtage sig disse administrative opgaver, bl.a. fordi det kan være hæmmende i relation til karrieremulighed. Det er også for lidt attraktivt rent økonomisk, det bliver honoreret for dårligt, og vi mener egentlig også, at mange end ikke har uddannelse til at administrere, og dermed bliver det for ineffektivt og for dårligt.

Vi håber, at L 148 kan føre til nye modeller, som tillader bedre anvendelse af disse medarbejders arbejdstid.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne sige tak for en konstruktiv og også positiv modtagelse. Der har været visse indvendinger og visse forslag til, hvad man skulle følge det op med i betænkningen eller måske i form af ændringsforslag. Jeg synes, vi skal overveje det alt sammen.

Der lægges op til en eksperimenterende fase. Forslaget er meget, meget enkelt, og jeg synes, det er godt, det er enkelt. Det synes jeg er styrken ved det, men hvis folketingsudvalget siger, at vi vil nu gerne have, at ministeren, 14 dage før han godkender sådan et forsøg, lige sender det til Folketingets Uddannelsesudvalg, så har jeg aldrig hørt en minister nægte noget sådant.

Jeg ville personlig mene, at man skal administrere det på den måde, at man så vidt muligt siger ja eller nej til det, institutionerne kommer med. Man skal ikke begynde at lave alt for meget om på det.

Fru Elisabeth Arnold var i tvivl om, hvad vi skal gøre, hvis der var uenighed mellem konsistorium og et institut. Jeg kan forsikre, at det har vi også overvejet i ministeriet, og det kan man se i bemærkningerne.

Man kan også se det i Politiken i dag, hvor der på ledersiden til venstre er et indlæg fra rektor for Danmarks Tekniske Højskole, som er betænkelig ved, at institutter så at sige kan fri-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

gøre sig fra konsistorium, mens kommentaren til højre går på, at netop det punkt er meget vigtigt at holde fast i. Konsistorium kan altså ikke forhindre et institut eller et fakultet i at frigøre sig. Jeg havde aldrig troet, at jeg skulle komme til at reklamere for Politiken, men dér har vi faktisk en vældig god illustration af det dilemma, vi står i. Jeg vil ikke skjule, at jeg tror, det er kolossalt sundt også for konsistorierne, at de får den lille påmindelse, at hvis de f.eks. mishandler et institut eller et fakultet, så har dette institut eller dette fakultet en mulighed for at gå sine egne veje, i hvert fald styrelsesmæssigt.

Men selvfølgelig skal man da høre konsistorium først, og også på det punkt ville f.eks. Folketingets Uddannelsesudvalg, hvis der bliver høring, kunne kalde ministeren i samråd og sige: Hør, det er altså for slemt det dér, det vil vi ikke acceptere.

Det er rigtigt, at forslaget er tidsbegrænset. Hvis man ønsker sat en tidsbegrænsning på, så skal det ikke genere mig. Jeg mener også, at forsøgsperioden på institutionen skal være tidsbegrænset, men jeg vil alligevel gerne opfordre til, at vi nu lader være at putte alt for meget ind i det og lader være med at være alt for forsigtige. For hvad ville der egentlig ske ved, at Odense Universitet til evig tid kørte på en lidt anden måde end Århus Universitet og Københavns Universitet? Hvad ville der ske ved, at der på Danmarks Tekniske Højskole var et par friinstitutter, som i 25 år kørte på deres egen facon? Ville der egentlig ske noget ved det?

Måske skulle hr. Glistrup overveje spørgsmålet: Hvad var det egentlig, der var den største fejl omkring 1970, da man gennemførte styrelsesloven? Jeg er ikke sikker på, den største fejl var, at man tog noget magt fra nogle professorer og gav den til nogle andre grupper. Det er ikke min diagnose. Jeg tror, der især var to fejl.

Den ene var, at man var lidt for optaget af den tankegang, at en gruppe er ufejlbarlig, mens enkeltpersoner er nogle tyranner. Det er en forkert tankegang. Og i den forbindelse underkendte man ledelsesfunktionens betydning.

Det andet, der var galt, var, at man fik den idé, at alle danske videregående uddannelsesinstitutioner skulle køre under den samme styrelseslov. Jeg tror virkelig, at det var det, der var grundskavanken. Det var nemlig en bureaukratisering. Vi fik måske en lov, som vi slet ikke skulle have haft.

Måske havde løsningen været, at vi slet ikke havde fået en styrelseslov, så vi ligesom langt de fleste andre lande slet og ret fik vedtægter for de enkelte institutioner. Kunne det ikke tænkes, at meget bøvl og tidsspilde her i Folketinget kunne have været sparet, hvis man de sidste tyve år i stedet for at skændes om styrelsesloven havde kunnet få fornuftige drøftelser mellem ministeriet og de enkelte institutioner om, hvad der var den bedste styrelsesordning lige præcis for dem? Det kunne sandelig også have ført til nogle fornuftigere drøftelser i konsistorierne, for pludselig havde man jo altså så en mulighed for at henvende sig og sige: Skulle vi ikke køre på en lidt anden måde?

Når man giver frihed, så lægger man jo også pres over på andre, og jeg tror egentlig, dette Folketing skulle lægge lidt pres over på institutionerne. Det er så nemt at give os skylden for alting – ministeren, ministeriet og Folketinget. Men med dette forslag kan vi sige til dem: Nu har I altså selv mulighed for at komme med jeres gode ideer, der er mulighed for, at det kan blive godkendt, det kan blive realiseret, så lad os se, om det virker i praksis.

Derfor vil jeg sige: Lad os nu ikke bureaukratisere dette forslag alt for meget med alt for mange betingelser om, at det skal være midlertidigt, og det skal tages op, og der skal være udvalg, der evaluerer, osv. osv. Lad os prøve at gøre det så ubureaukratisk som muligt og så måske i stedet have den garanti, at Folketingets Uddannelsesudvalg til enhver tid kan sige til ministeren: Nu går det for vidt. Det synes jeg er den begrænsning, der er lettest at leve med.

Frank Jensen (S):

Jeg forstår godt, at undervisningsministeren vælger den meget abstrakte indfaldsvinkel til at tale om dette lovforslag, men det kunne være meget interessant at høre, hvad det er for nogle forslag ude fra institutionerne, som ministeren kan forestille sig der ville komme ind, som undervisningsministeren vil godkende som dispensationer fra styrelsesloven. Hvad er det for nogle områder i styrelsesloven, hvad er det for nogle problemer, ministeren ser, som man kan løse ved at dispensere fra styrelsesloven? Det har ministeren ikke rigtig været konkret inde på.

Jeg vil godt stille endnu et helt konkret spørgsmål til ministeren: Vil ministeren bare

[Frank Jensen]

blindt godkende alle forslag, der kommer ind? Sådan har det lydt indtil nu. Ministeren vil simpelt hen bare være et ekspeditionskontor for alle de forslag, som kommer fra institutionerne. Eller hvad er det for nogle kvalitative vurderinger, som ministeren vil lægge ind? Det er jo dér, vi bliver bange for, at det er den politiske vurdering af de forslag, som kommer fra institutionerne, som bliver det afgørende.

Det er sjovt nok at sammenligne den diskussion, der var tidligere om ministerens redegørelse om de videregående uddannelser, med den debat, vi har nu.

Tidligere på dagen talte ministeren om nødvendigheden af at styrke ledelsen og fastholde institutionernes ledelse som den, der traf afgørelserne, og nu taler ministeren om flowerpower, hvor institutter skal kunne løsrive sig fra konsistorium og vi skal have forskellige institutter på én institution, som kører én linie, og andre, som kører en anden linie, så man muligvis mister den overordnede helhed og pædagogikken på institutionen.

Altså, hr. minister, der er ikke rigtig sammenhæng i at tale om styrkelse af ledelsesniveau, samtidig med at man laver flowerpower.

Glistrup (FP):

Ministeren gjorde brug af den oratormodel at stille et par spørgsmål og så selv besvare dem; Fremskridtspartiet synes, at spørgsmålene var gode og svarene dårlige.

Det første spørgsmål, ministeren stillede, var i relation til den manglende tidsbegrænsning i lovforslaget. Hvad sker der i grunden ved, at man f.eks. i Odense gør det på én måde og i Roskilde på en anden måde og i Ålborg på en tredje måde, og at det så skal køre tidsbegrænset? Det kan da ikke være så særlig galt, var så ministerens svar.

Jo, det er forfærdeligt, fordi Danmark har så små intellektuelle ressourcer, Danmark har så små finansielle ressourcer, at det absolut er nødvendigt, at de kommer ind i en meget streng spændetroje regeret ensidigt oppefra, hvor man for den sags skyld ned i alle detaljer, hvis der blev brug for det, kan styre fra Frederiksholms Kanal, hvad der sker både i Odense, Ålborg og Roskilde. Ellers vil det flagre ud, flowerpower, som man kaldte det fra de socialdemokratiske taleres side, hvis man gør det på den måde, at man bare lader det hele flippe ud, så man gør tingene vidt forskelligt.

Det er ikke nogen god undervisningsminister, vi har, der bare vil lade det hele sejle sin egen sø, og det bliver jo nok til, at Danmark kommer endnu længere ad helvede til eller ad bankerotafrunden til, hvis vi virkelig gør det.

Det andet spørgsmål, ministeren stillede, var et virkelig svært spørgsmål: Hvad var den største fejl ved styrelsesloven fra 1970? For der var mange fejl. Dér mente ministeren, at den største fejl var, at man bureaukratiserede for meget. Jeg skal gerne erkende, at man bureaukratiserede for meget ved 1970-loven, men det, som ministeren nu gør, det er jo, at han bureaukratiserer på ny ved at sige: Nu skal vi både høre, hvad institutionen mener, og vi skal høre, hvad undervisningsministeren mener, i stedet for simpelt hen at have den enkle afgørelse: Undervisningsministeren bestemmer, punktum! Og så selvfølgelig under ansvar over for Folketinget. Det er et bureaukratforøgende mellemed at lade institutionen have lov til at udtale sig og føre alle de diskussioner, den vil have om det.

Men den største fejl ved styrelsesloven var, at man lod sig blæse omkring af dem, der er medimonopolister her i landet; at de onde kræfter fra 1968-oprøret fik lov til at være eneherkende og har haft lov til at være eneherkende i medierne nu igennem 20 år, så at sige. Og så havde vi en VKR-regering uden nogen som helst ryggrad, som ikke ville eller turde eller kunne gå imod, hvad medierne sagde.

Det er det, man også kan frygte ved det lovforslag, som vi behandler her. Vi får præcis det samme. Der er nogle forløbne evighedsstuderter, der ikke har noget som helst at gøre med deres fag, men kun med deres politiseren, og de får flertal i medierne og dermed hos undervisningsministeren.

Derfor er det et dårligt lovforslag, vi behandler.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg finder anledning til at gøre opmærksom på, at forretningsordenen sætter grænser for, hvilke kraftudtryk der må bruges i folketingssalen.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det skal blive kort.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

I første runde påpegede fru Eva Møller meget præcist en modstrid i det, som hr. Frank Jensen sagde, idet han på den ene side talte for selvforvaltning og selvstyre, og samtidig var han stærkt bekymret for, hvad institutionerne nu kunne finde på at indstille til ministeren.

Nå, nu var det måske nok ikke institutionerne, han var så mistroisk over for, men nærmere ministeren. Kunne det tænkes, at ministeren kun ville godkende visse typer af forsøg, mens andre skulle forkastes? Jamen i dette tilfælde mener jeg, svaret må være, at tager vi f.eks. Odense, så tror jeg ikke, der er mange partier i dette Ting, som ville sige nej til det forsøg, som de kommer med, i hvert fald ikke hvis de følger den beskrivelse, som jeg har hørt. Jeg tror, næsten alle vil sige: Fint, så er vi altså enige om, at det godkendes. Jamen hvorfor skulle vi ikke gøre det muligt? Dette her går ud på at gøre det muligt.

Så kan der da godt være et enkelt forsøg på Ålborg Universitetscenter, som hr. Frank Jensen måske tilmed selv har fundet på, hvor han siger: Det er genialt – og hvor der så er en stædig minister, som siger: Det synes jeg altså ikke er særlig genialt. Så er det da rigtigt, at jeg efter lovforslaget kan sige nej – medmindre Folketingets Uddannelsesudvalg siger: Hør, kan du så skynde dig at få sagt ja – så kan man jo tvinge mig til at sige ja, i hvert fald hvis man ulejliger sig med et forslag til folketingsbeslutning. Så kan man i sidste instans til enhver tid tvinge mig til at sige ja, vil jeg tro, ikke formelt, men reelt. Så jeg synes egentlig, at hr. Frank Jensens spørgsmål var lette at svare på.

Sagen er den ganske enkle, at med lovforslaget bliver det muligt uden at skulle igennem tre forhandlinger i Folketinget at lade en enkelt institution gøre noget andet end det, der står i styrelsesloven. Så let kan det siges.

Hr. Glistrup får jeg lyst til at spørge: Hvordan klarer den private sektor sig egentlig, hvordan klarer man sig alle mulige andre steder? Jeg er taknemlig for tilliden til, at den siddende minister bør bestemme alting. Jeg forstår, den tillid også gælder mine eventuelle efterfølgere, eller hvad? Står hr. Glistrup her og erklærer, at Fremskridtspartiet er tilhænger af fælles styrelsesbestemmelser på alle institutioner, eller står han og siger, at de ikke skal være fælles, men det skal være ministeren, der bestemmer det?

Hvis han siger, de skal være fælles, så er han altså tilhænger af, at vi har centrale regler, som fastlægger, hvordan alle institutioner skal styres, og de skal skæres over samme læst og redes med samme kam. Hvis han mener, at ministeren skal have magten og i hvert enkelt tilfælde bestemme styrelsesreglerne, så forstår jeg ham bedre, i hvert fald så længe jeg er minister. Men den tilstand kommer vi jo nærmere med dette forslag, så jeg føler ikke, der var logik i hr. Glistrups argumentation, og når jeg gør lidt ud af det, er det, fordi jeg er ked af, at Fremskridtspartiet ene af alle totalt vender ryggen til dette forslag. Det forstår jeg simpelt hen ikke.

(Kort bemærkning).

Glistrup (FP):

Svaret på, hvad det er, Fremskridtspartiet står og siger, kan ministeren læse i det af os gentagne gange fremsatte forslag på dette område, senest L 78 af 18. november 1980, hvor Fremskridtspartiets politik er: Undervisningsministeren styrer universiteter, universitetscentre, højere læreanstalter, teknika, lærer- og pædagogseminarier, sociale højskoler, biblioteksskoler, tekniske skoler, handelsskoler og så en lang række andre sluttende med det maritime felt – alt under forudsætning af, at de pågældende institutioner er statslige.

Så er der selvfølgelig den begrænsning i undervisningsministerens adgang til at styre noget, som undervisningsministeren selv var inde på, nemlig at efter vores forfatning kan Folketinget tvinge undervisningsministeren til det. Det er med andre ord Folketinget, der efter vor forfatning styrer.

Den analogi, som ministeren vil anvende over til det private felt, er meget, meget fejlagtig, for der er en afsindig forskel på, at man har det private felt, hvor det er folks egen pengepung, det drejer sig om, og man har den offentlige sektor, hvor det er andre menneskers penge, man sidder og disponerer ud fra, og hvor man ikke kan gå fallit.

Garantien i den private sektor ligger i konkursskifteretten. Den garanti har vi ikke inden for den offentlige sektor. Desuden er den offentlige sektor monopolindehaver. På det private område er der normalt konkurrence, og derfor kan man have de forskellige måder at styre det på. Her i den offentlige sektor kan vi

[Glistrup]

kun have én ting, og det skal være den til enhver tid siddende undervisningsminister under ansvar over for det til enhver tid siddende Folketing.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

O.k., så lad os sammenligne med noget offentligt. Er Fremskridtspartiet også modstander af friskoler og frikommuner?

(Kort bemærkning).

Glistrup (FP):

Det er jo lidt svært, når der står L 148 på dagsordenen, at begynde at komme ind på hele argumentationen inden for de tidsbegrænsede frikommuneforsøg og inden for området for private skoler. Men Fremskridtspartiet er, som ministeren udmærket ved, tilhænger af begge dele.

Men det er unægtelig en helt, helt anden problemstilling end inden for dette område, hvor vi f.eks. har to tandlægehøjskoler i landet, vi har måske fem universiteter i landet, og hvor det er en langt, langt mere begrænset og indviklet mekanisme at styre end de forskellige frikommuneforsøg, der jo stort set kommer til godkendelse her i Folketinget med hvad indhold det skal have, og de forskellige privatskoler, der jo er i en konkurrencesituation, fordi der så at sige altid for et forældrepar vil være den mulighed, hvis de ikke er tilfredse med den lokale privatskole, at der er en lokal kommuneskole og måske endda flere andre skoler.

Derfor kan man bestemt ikke analogisere fra frikommuner og private skoler over til, hvordan man skal styre universiteter og andre højere uddannelsesinstitutioner.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Men vi har flere institutter, end vi har kommuner og friskoler. Vil det sige, at Fremskridtspartiet gerne vil være med til frie institutter?

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 32:

Forslag til folketingsbeslutning om biblioteksbetjening af ungdoms- og mellemuddannelserne.

Af Ingerlise Koefoed (SF) m.fl.

(Fremsat 9/12 88).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Efter aftale med kulturministeren skal jeg til dette forslag sige følgende:

For det første afgav den daværende kulturminister og jeg i december 1987 en redegørelse om dette beslutningsforslag. Dengang gjorde jeg opmærksom på, at det var vigtigt at sikre den nødvendige biblioteksbetjening, men jeg gjorde også opmærksom på, at vi er nødt til at være ressourcebevidste, og det betyder, at vi er nødt til at holde eventuelle nye tiltag inden for de eksisterende snævre rammer, og det gælder også, selv om det er tiltag, man kan finde både positive og ønskværdige.

Men jeg vil gerne til dette føje, at situationen ikke er så dystert, som den gøres, idet der godt kan gøres noget med de eksisterende midler, men jeg vil understrege, at det skal gøres decentralt af institutionerne selv inden for de rammer, de har. Det må være op til dem selv at vurdere, hvordan de kan fordele ressourcerne mellem biblioteksformål og andre formål. Der er i øvrigt også mulighed for et øget samarbejde mellem institutioner, folkebiblioteker og forskningsbiblioteker.

I min redegørelse af december 1987 blev også nævnt muligheden for at opmuntre til forsøg med samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne og bibliotekerne inden for rammerne af de givne midler. Og jeg ved, at der netop er